

KONCEPCIA CIVILNEJ OCHRANY NA SLOVENSKU V ROKOCH 1959 – 2002 (NÁČRT VÝVOJA)

EUDOVÍT J A N Ā Ť O

JANĀO, L.: The Civil Protection Concept in Slovakia during 1959 – 2002 (development outline). *Vojenská história*, 8, 2, 2004, pp 106 – 124, Bratislava.

The published paper is a first attempt to give a synthetic view on the issue of civil protection concept either in conditions of building the overall territorial protection against weapons of mass destruction in 1959 – 1989 or concerning the following understanding of the CP concept as a system of measures focused especially on the protection of population against large industrial accidents, natural disasters, ecological catastrophes and mass misfortunes in peace. The contribution of the paper is in its transparent summary of basic measures that determined the concept development in searched period and their brief description.

Military History. Slovakia. Civil Protection in Slovakia. 1959 – 2002.

Uznesenie vlády č. 49 v roku 1958¹ orientovalo civilnú obranu (od roku 1992 civilnú ochranu – CO) do ďalšieho obdobia svojej činnosti – od miestneho, lokálneho poňatia ochrany proti konvenčným zbraňam k celoplošnej teritoriálnej ochrane proti zbraňam hromadného ničenia (ZHN).

Vládne uznesenie o civilnej obrane stanovilo:

- a) civilná obrana tvorí súčasť obrany štátu, ktorá je vrcholnou povinnosťou každého občana (§ 34, odst.1 ústavy),
- b) civilná obrana sa vykonáva už v mieri v súlade s hospodárskymi možnosťami štátu prevažne miestnymi silami a prostriedkami a za využitia existujúcich zariadení a zdrojov súrovín a za účasti všetkého obyvateľstva,
- c) riadenie civilnej obrany na celom území štátu prislúcha ministrovi vnútra. Jednotliví ministri a ostatní vedúci ústredných orgánov sú zodpovední za plnenie úloh civilnej obrany v odbore svojej pôsobnosti. Na Slovensku patrí riadenie civilnej obrany povereníkovi vnútra,
- d) národné výbory sa starajú v rámci svojej pôsobnosti o zabezpečenie civilnej obrany. Riadenie civilnej obrany v obvodoch národných výborov patrí predsedom národných výborov.

Prílohou vládneho uznesenia bola Smernica o civilnej obrane, ktorá túto charakterizovala ako „organizovanú činnosť a súhrn opatrení na zabezpečenie ochrany a obrany obyvateľstva pred následkami vzdušných útokov, na vytvorenie podmienok pre plynulý chod hospodárskeho života pri nepriateľských vzdušných útokoch a na odstraňovanie následkov týchto útokov“.

Značným prínosom pre prácu štábov CO národných výborov pri plnení tohto uznesenia bolo vyškolenie ich pracovníkov v zdokonaľovanom jednoročnom kurze CO v ZSSR, ktorý do konca roka 1958 absolvovalo 76 pracovníkov.²

¹Uznesení vlády Republiky československé č. 49 ze dne 15. ledna 1958 o civilní obraně Republiky československé a Směrnice o civilní obraně Republiky československé.

²Sborník k 20. výročí CO ČSSR, MV/ŠCO ČSSR, Praha 1971.

Dňa 11. júla 1960 prijalo Národné zhromaždenie ČSR Ústavný zákon č. 100/1960 Zb. – Ústava ČSR. S tým úzko súvisela úprava štátnej správy a územná reorganizácia, a to podľa zákona č. 36/1960 Sb. o územnom členení. Boli zrušené poverenictva, čím zanikla aj funkcia veliteľa CO Slovenska a riadenie civilnej obrany na Slovensku prevzal Štáb CO štátu a rezortné ministerstvá. Zákon č. 65/1960 Zb. z 25. mája 1960 o národných výboroch stanovil poslanie, úlohy, činnosť a výstavbu národných výborov. Vládne nariadenie č. 71 z 10. júna 1960 o rozšírení právomoci národných výborov im konkretizovalo úlohy pri realizácii branného zákona, príprave brancov a organizovaní civilnej obrany. Novovytvorené kraje sa odlišovali od predchádzajúcich rozlohou, počtom obyvateľov a štruktúrou, čo vyvolalo potrebu vytvoriť silné štáby CO krajov a od základu organizovať služby CO, ktoré sa tvorili na odboroch krajských národných výborov (KNV). Podobne to bolo aj na okresoch. Pôvodne sa organizovali tieto služby CO: zdravotnícka, zatemňovacia, maskovacia, protichemická, obnovovacia, cestná a mostná, veterinárna, energetická, vodotechnická, protipožiarna, sily miestneho hospodárstva (služba komunálna, služba úkrytová), poriadková a bezpečnostná, ako aj spojovacia. V tomto období pribudla služba plynárska, dopravná, zásobovacia, ale zrušená bola služba maskovacia, zatemňovacia a protichemická.³ Potreba týchto služieb sa nepreukázala, pretože ich činnosť spadala do povinností iných služieb.

Riadenie civilnej obrany predstavovali dve línie: územná a odvetvová. Územná línia bola porovnateľná so systémom ozbrojených zložiek a zahrňovala Štáb CO štátu, Štáb CO Slovenska, štáby CO krajov a okresov. Odvetvovú líniu uskutočňovali jednotlivé ministerstvá v rámci dvoch oblastí – oblasti riadenia služieb CO, ako aj oblasti riadenia objektov CO.

Predsedníctvo ÚV KSC sa dňa 23. júna 1959 uznieslo ustanoviť „*Vojenskú komisiu obrany ÚV KSC (KSS)*“ a vojenské komisie obrany krajských a okresných výborov. Do obdobia rozvinutých priprav CO na ochranu obyvateľstva pred účinkami ZHN zasiahlo na sklonku 50. rokov prehodnotenie počiatočného obdobia vojny z hľadiska poznatkov o zámeroch nepriateľa, rozvoj jadrových a raketových zbraní a niektoré nejasnosti v ochranných opatreniach. Na základe toho bol Vojenskou komisiou obrany prijatý dňa 1. marca 1962 „*Návrh zásad novej koncepcie ochrany obyvateľstva*“⁴, ktorý vychádzal z poznatkov: prípravy nepriateľa na prekvapivé začatie vojny s použitím ZHN nemožno úplne utajiť, ale zistiť presne okamžik začatia vojny nemožno, preto treba pripravovať opatrenia na obranu štátu; na uvedenie CO do pohotovosti a vykonanie hlavných opatrení na ochranu obyvateľstva a národného hospodárstva (NH) bude minimálny čas; počet jadrových úderov nepriateľa bude závislý od odvetného úderu vojsk štátov Varšavskej zmluvy; úplnú ochranu obyvateľstva pred účinkami ZHN nemožno zabezpečiť, ale je možné znížiť jeho straty evakuáciou, ukrytím a vybavením prostriedkami individuálnej protichemickej ochrany.

Na základe toho bola stanovená kategorizácia miest a objektov (ktoré by v prípade vojny mohli byť vystavené jadrovému úderu nepriateľa): „*Zvláštna kategória, I. a II. kategória a nekategorizované*“. Bolo potrebné pripraviť evakuáciu obyvateľstva v 1. a 2. poradí, obyvateľstvo vybaviť ochrannými maskami a osobnými zdravotníckymi balíčkami. Za hlavný prostriedok ochrany obyvateľstva sa považovala evakuácia, ukrytie bolo doplnkovým spôsobom ochrany. Na evakuáciu boli určené tieto zásady: z miest „Z“ a I. kategórie evakuovať všetko obyvateľstvo, v prevádzke ponechať len dôležité závody a ich zamestnancov ukryť; z miest II. kategórie evakuovať len deti do 15 rokov a ostatných ukryť v stálych úkrytoch alebo úkrytoch jednoduchého typu; z nekategorizovaných miest obyvateľstvo neevakuovať, ukryť ho v úkrytoch jednoduchého typu, ako aj poľného typu.

³VIMMER, P.: Poznatky zo spracovania utajovaných písomností Západoslovenského KNV v Bratislave z rokov 1960 – 1969. In: Slovenská archivistika, 2000, č. 2, s. 5-23.

⁴Sborník k 25. výročiu CO ČSSR, MNO/Štáb CO ČSSR, Praha 1976.

Popri kategorizácii miest a objektov zohrali dôležitú úlohu aj „Normatívy ženijnotechnických opatrení“⁵, ktoré určovali počty, normy a odolnosť jednotlivých objektov na: ukrytie obyvateľstva; ukrytie osadenstva objektov; veliteľské stanovišťa objektov a služieb; chránené pracoviská; pozorovateľne; zvláštne zdravotnícke zariadenia; zvláštne zariadenia protichemickej ochrany.

Je nesporné, že veľký vplyv na rozvoj a upevňovanie CO v týchto rokoch mali medzinárodné udalosti, ako boli „Berlínska kríza 1961“ a „Karibská kríza 1962“.

V rokoch 1961 – 1963 sa organizovala „Celonárodná príprava obyvateľstva na civilnú obranu“ (CNPO)⁶, ktorá prebehla v dvoch etapách: I. etapa v rokoch 1960 – 1961 v rozsahu 18 hodín zamestnaní. Od marca 1966 do konca roku 1963 sa realizovala II. etapa v rozsahu 24 hodín. Zúčastnilo sa ich 5,7, resp. 4,5 milióna osôb. Obsahom prípravy boli otázky medzinárodnej situácie, charakter budúcej možnej vojny, činnosť obyvateľstva za situácie ohrozenia, evakuácie a signálov CO, činnosť pri odstraňovaní následkov napadnutia, pri budovaní úkrytov a správanie sa v zamorených priestoroch.

Po CNPO sa od roku 1965 prišlo k „Príprave obyvateľstva na obranu vlasti“ (POOV)⁷, ktorá bola rozvrhnutá do dvoch dvojročných plánov na roky 1966 – 1969 a siedmich praktických zamestnaní: 1. Základy ochrany pred účinkami ZHN; 2. Kolektívna ochrana; 3. Záchrané práce; 4. Špeciálna očista; 5. Zdokonaľovacie cvičenia CO; 6. Ochrana obyvateľstva pred účinkami bojových otravných látok; 7. Ochrana obyvateľstva pred účinkami bojových biologických prostriedkov. POOV sa zúčastnilo 2,5 milióna občanov a 2 milióny pracovníkov v závodoch. V rokoch 1970 – 1975 pokračovala príprava v monotematických zamestnaniach: činnosť obyvateľstva v rádioaktívnej stope; úlohy a povinnosti obyvateľstva za situácie ohrozenia, pri evakuácii a ukrytí; činnosť obyvateľstva pri napadnutí jadrovou zbraňou; preventívne a záchrané práce.

V 60. rokoch sa urobil záver, že súčasná možná vojna robí z civilnej obrany koaličnú záležitosť. Preto sa v decembri 1965 uskutočnila v Moskve porada veliteľov CO štátov Varšavskej zmluvy k súčinnosti v otázkach civilnej obrany. Za hlavné v tejto oblasti sa považovali pravidelné porady veliteľov CO štátov, udržiavanie sústavných kontaktov, vzájomná informovanosť a výmena skúseností, ukážkové a súčinnosťné cvičenia CO, a to: v roku 1966 cvičenie zboru v Taškente, 1967 cvičenie zdravotníckej služby v Miškovci, 1976 veliteľskoštábné cvičenie „Hanság-Dunaj“ v Bratislave, 1979 spoločné cvičenie CO ZSSR, ČSSR a MLR vo Východoslovenskom kraji.

Koordinácia príprav CO s opatreniami na ostatných úsekoch obrany sa prehĺbila po prijatí zákona č. 40/1961 Sb. zo dňa 18. apríla 1961 o obrane ČSSR. V tomto zákone bola zodpovedajúcim spôsobom zakotvená aj existencia CO, jej poslanie a úlohy, ako aj riadenie a otázky prípravy občanov na obranu republiky, vrátane prípravy občanov na civilnú obranu. Prijatie zákona pozitívne ovplyvnilo rozvoj civilnej obrany. Na základe tohto zákona bol spracovaný návrh uznesenia vlády⁸, ktoré stanovilo zásady na organizáciu, riadenie a vykonávanie civilnej obrany s týmto obsahom: Časť prvá: článok 1. Úlohy CO; 2. Organizácia CO; 3. Pôsobnosť a povinnosti národných výborov; 4. Zodpovednosť a pôsobnosť ministerstiev a ostatných ústredných úradov v civilnej obrane; 5. Pôsobnosť Ministerstva národnej obrany, Štátnej plánovacej komisie a Ministerstva financií v CO; 6. Zodpovednosť a pôsobnosť dobrovoľných spoločenských organizácií. Časť druhá: článok 7. Riadenie civilnej obrany; 8. Vojsko civilnej obrany; 9. Postavenie osôb v civilnej obrane; 10. Školenie a výcvik v civilnej obrane; 11. Materiálne zabezpečenie a finančná zodpovednosť; 12. Účinnosť a záverečné ustanovenia.

⁵ŠA Bratislava, f. Zs. KNV 1960 – 1969, oddelenie ZÚ, šk. 9, inv. č. 16, Normatívy ženijnotechnických opatrení, MV/Štáb CO štátu, č. j. 0052/1959, PĽ.

⁶ŠUK, V.: Z historie přípravy občanů k Civilní obraně. In: Obrana vlasti, roč. 6, 1974, č. 6, s. 33-35.

⁷Tamže.

⁸ŠA Bratislava, f. Zs. KNV 1960 – 1969, oddelenie ZÚ, šk. 99, inv. č. 178/1.

V roku 1966 spracoval Štáb CO ČSSR „Správu o pripravenosti CO a návrh perspektívneho vývoja systému CO na roky 1967 – 1970“⁹. Koncepcia rozvoja systému CO obsahovala:

- a) zdokonalenie ochrany obyvateľstva a osadenstva závodov pred účinkami ZHN,
- b) upevnenie znalostí záchranných prác pred ZHN, najmä jadrovými,
- c) dokonalú prípravu každého príslušníka štábu CO,
- d) zdokonalenie opatrení pred nepriateľským napadnutím bez predchádzajúceho narastania vojnového nebezpečenstva,
- e) upevnenie režimu teritoriálneho riadenia územných štábov CO a národných výborov a zdokonalenie riadiacej prípravy po rezortnej línii,
- f) na dosiahnutie tohto využiť rast vedy a techniky.

Predsedníctvo ÚV KSČ dňa 14. februára 1967 prerokovalo a schválilo návrh nového „Jednotného obranného systému ČSSR“¹⁰, podľa ktorého sa teritoriálny obranný systém mal členiť do štyroch oblastí: 1. Politickej a ideovej činnosti; 2. Vojenskej činnosti; 3. Ekonomického zabezpečenia obrany a činnosti na zabezpečenie ochrany obyvateľstva; 4. Bezpečnostných a zákonných opatrení na ochranu teritória. Vojenskú oblasť predstavovalo Ministerstvo národnej obrany (MNO), ekonomickú oblasť, vrátane CO, mala zabezpečovať samostatná zložka – Štátna plánovacia komisia. Na jar 1968 sa realizácia tohto uznesenia pozastavila a na jeseň 1968 sa uznesenie zrušilo.

V rokoch 1968 – 1969 boli na Slovensku experimentálne zrušené krajské národné výbory, a tým aj ich štáby CO. Aby stredný článok priprav a opatrení CO celkom nevypadol, boli zriadené „operačné zóny“ (kryli sa s hranicami bývalých troch krajov), ktoré riadil Štáb CO štátu.

V rámci Jednotného obranného systému ČSSR boli vytvárané *Územné vojenské útvary CO* (ÚVÚ CO – pre ČSR 20 a pre SSR 10) a Vojenské kádrové jednotky CO boli v roku 1968 premenované na *Federálne vojenské útvary CO* (Kutná Hora, Varnsdorf, Bučovice, Frydek-Místek a Malacky).

Ústavný zákon č. 143/1968 Sb. z. zo dňa 27. októbra o československej federácii významne ovplyvnil aj dianie v CO, najmä po stránke organizačnej (došlo k výmene mnohých, nielen vedúcich pracovníkov). Federácia sa nedotkla základného poslania a úloh CO, ale vynútila si zmeny vo sfére centrálného riadenia a vo vzťahoch orgánov a zložiek CO. Veliteľom CO zostal federálny minister vnútra, ministri vnútra republík sa stali veliteľmi CO republík, ktorí si vytvorili štáby CO republík. Náčelníkmi Štábu CO Slovenska boli: plk. Milan Žuffa (1969 – 1970), plk. Jozef Kováčik (1970 – 1989) a plk. Mgr. Milan Šišulák (1989 – do mája 2004); súčasný riaditeľ plk. Ing. Ján Repa. V tejto dobe sa vytvorilo 14 federálnych ministerstiev (z toho 9 s výlučnou kompetenciou) a po 13 národných ministerstiev (z toho 8 bez federálneho zastrešenia). Ústavný zákon stanovil spôsoby riadenia CO po vojenskej, rezortnej a územnej línii. Nositeľom vojenskej línie bolo MNO-Štáb CO ČSSR, štáby CO republík a územné štáby CO – štáby CO národných výborov. Rezortnú líniu riadenia zabezpečovali ministri, vedúci ústredných orgánov štátnej správy, výrobnjej a nevýrobnjej sféry. Územnú líniu riadenia predstavovali MNO – Štáb CO ČSSR, vlády republík a národné výbory všetkých stupňov.

Významnú činnosť civilnej obrany tvorilo plánovanie. Štáby CO všetkých stupňov spracovávali operačnú dokumentáciu¹¹, a to v dvoch vyhotoveniach, ktorá obsahovala: Plán činnosti za III., II., I. stupňa pohotovosti, za situácie ohrozenia, za situácie ohrozenia bez vyhlásenia predchádzajúcich stupňov pohotovosti a za neočakávaného napadnutia; Plán vyzozumenia; Plán zvolania zamestnancov (v pracovnej i mimopracovnej dobe); Plán ukrytia; Plán evakuácie; Plán

⁹Tamže, inv. č. 178/1-2, MV/Štáb CO štátu, č. j. CO-001575/66.

¹⁰Sborník k 25. výročiu CO ČSSR, MNO/Štáb CO ČSSR, Praha 1976.

¹¹ŠA Bratislava, f. Zs. KNV 1960.1969, oddelenie ZÚ, šk. 99, inv. č. 177/2-7.

výdaja prostriedkov individuálnej protichemickej ochrany (IPCHO)¹²; Plán rozvinutia síl a prostriedkov; Plán poskytnutia pomoci; Plán záchranných a prvoradých likvidačných prác; Plán zatemnenia.

V roku 1970 bol urobený rozbor skúseností získaných po vytvorení československej federácie. Ukázala sa potreba urobiť niektoré čiastkové úpravy, ktoré posilnili vplyv federálneho centra a niektorých oblastí štátnej správy a NH, čo sa udialo na základe ústavného zákona č. 125/1970 Sb. zo dňa 20. decembra 1970, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 143/1968 Sb. o československej federácii. Pre CO vyplynuli tieto závery: objektívne podmienky súčasnej novej vojny vyžadujú budovať civilnú obranu krajiny prísne centralizovane; ak má civilná obrana obstáť v náročných podmienkach budúcej novej jadrovej raketovej vojny, musí sa aj naďalej budovať v existujúcej štruktúre štátnej správy a národného hospodárstva, za účinnej pomoci spoločenských organizácií a s využitím všetkých súčasných ľudských i materiálnych zdrojov spoločnosti.

Po takmer trojročnej stagnácii vydal minister vnútra ČSSR vo funkcii veliteľa CO štátu „*Hlavné ciele a základné úlohy pre civilnú obranu na roky 1971 – 1975*“. Ďalším opatrením v oblasti obrany bolo prijatie ústavného zákona č. 10/1969 Zb. zo dňa 31. januára 1969 o ustanovení „*Rady obrany štátu*“ (ROS), ďalej sa tvorili rady obrany republík, krajov a okresov.

Vývojom vojenstva a rozvojom všetkých oblastí života spoločnosti sa prekonala kategorizácia miest a objektov z roku 1962. Na základe vyhodnotenia predpokladaného nepriateľa, možných variantov začatia vojny a z jej pravdepodobného priebehu v počiatkovom období, bola spracovaná nová kategorizácia miest, objektov a priestorov (zvláštna kategória, I., II. a III. kategória) a vodné diela boli podľa veľkosti rozdelené do skupín A, B, C. Novým prvkom kategorizácie bolo podčiarknutie dvoch základných princípov ochrany obyvateľstva proti ZHN – ukrytím a evakuáciou či rozptylom obyvateľstva. Do popredia ochrany sa dostáva ukrytie. Ukrytie bolo plánované v stálych úkrytoch (SÚ) I. – V. odolnostnej triedy, úkrytoch jednoduchého typu (ÚJT), poľných úkrytoch (PÚ), protiradiačných úkrytoch (PRÚ), dvojúčelových stavbách (DÚS), úkrytových priestoroch (ÚP) a ochranných priestoroch (OP).

Pri celkovom hodnotení CO sa ukázalo, že dosahované výsledky v brannej výchove a v príprave obyvateľov na civilnú obranu neboli primerané vynaloženým prostriedkom, že ich organizácia, formy a metódy sú málo účinné a že je nedostatočný praktický výcvik. Touto situáciou sa zaoberalo Predsedníctvo ÚV KSČ, ktoré dňa 19. marca 1971 prijalo uznesenie „*O jednotnom systéme brannej výchovy obyvateľstva ČSSR*“ (JSBVO) a Federálne zhromaždenie ČSSR prijalo zákon č. 73/1973 Zb. z 27. júna 1973 o brannej výchove¹³ (§ 17 a 18 sa zaoberá prípravou občanov na civilnú obranu), ktorý sa stal legislatívnou normou pre budovanie JSBVO v ČSSR. Zákon vymedzil ciele, obsah a rozsah brannej výchovy, stanovil práva a povinnosti jej jednotlivých subjektov. Branná výchova (BV) bola definovaná ako súčasť výchovy, ktorá sleduje cieľavedomú prípravu obyvateľstva na aktívnu obranu vlasti. Jej hlavným cieľom je dosiahnuť, aby každý československý občan cítil vysokú zodpovednosť za osud svojej vlasti, aby bol vždy pripravený podieľať sa na jej obrane a obetavo bojovať za jej slobodu a nezávislosť.

Zložky brannej výchovy sa delili na morálnopolitickú, odbornotechnickú, telovýchovnú a psychologickú. Oblasťami brannej výchovy sa stali: a) branná výchova na školách (materské školy, základné deväťročné školy, školy II. cyklu a vysoké školy); b) príprava brancov; c) branná príprava záloh; d) príprava občanov na civilnú obranu (POCO); e) záujmová branná činnosť.

¹²IPCHO tvorili: detský ochranný vak (DV), detská ochranná kazajka (DK), detská ochranná maska (DM), jednoduchý ochranný odev, ochranné prezuvky a rukavice, osobný zdravotnícky balíček (OZB), laická injekčná striekačka (LIS).

¹³Zákon č. 73/1973 Zb. z 27. júna 1973 o brannej výchove.

POCO organizovalo Federálne ministerstvo vnútra – Štáb CO štátu a za prípravu zodpovedali vedúci organizácií a predsedovia národných výborov (velitelia CO). Na realizácii sa podieľali Socialistická akadémia ČSSR, Zväz pre spoluprácu s armádou, Československý Červený kríž a Československý zväz požiarnej ochrany. Príprava sa uskutočňovala vo dvoch formách: vojenskopolitických prednáškach (VPP) a odbornotechnických zamestnaniach (OTZ) po dvoch hodinách. Pre POCO sa spracovávali rámcové plány, podľa ktorých táto prebiehala v päťročných cykloch (1976 – 1980, 1981 – 1985, 1986 – 1990) a neskôr bola zakomponovaná do predpisu CO-1-3/s – Príprava občanov na civilnú obranu. POCO sa uskutočňovala diferencovane pre mužov a ženy, pre objekty NH, pre pracujúcich v poľnohospodárstve a pre občanov mimo pracovného pomeru. Pre POCO boli určené témy: 1. Ochrana obyvateľstva pred ničivými účinkami chemických zbraní a bakteriologických (biologických) prostriedkov; 2. Pre záchranu života; 3. Požiarna prevencia a ochrana pred účinkami jadrových zbraní a zápalných prostriedkov; 4. Zásady vyslobodzovania osôb a hasenia malých požiarov; 5. Vykonávanie základných a prvoradých likvidačných prác v priestore napadnutia; 6. Činnosť obyvateľstva v situáciách a pri signáloch CO, ukrytí, evakuácii a odstraňovaní následkov nepriateľského napadnutia; 7. Činnosť obyvateľstva pri vykonávaní záchranných a prvoradých likvidačných prác. Na rok 1991 bola určená téma *Ochrana obyvateľstva pri mimoriadnych situáciách a Prvá pomoc pri otravách nebezpečnými škodlivými látkami*. Koncom 80. rokov sa ročne pripravovalo okolo 1 milión obyvateľov, v roku 1990 len 54 % z tohto počtu, 1991 15 – 20 % a 1992 už iba 10 %, keď táto forma prípravy prakticky zanikla.

V roku 1964 bolo zriadené Učebné a výcvikové stredisko CO¹⁴ v kasárni Jana Roháča z Dubé v Prahe. Stredisko pripravovalo profesionálnych pracovníkov CO, ako aj funkcionárov CO štátnej správy. V roku 1973 minister vnútra ČSSR schválil návrh koncepcie školskej a výcvikovej základne pre civilnú obranu¹⁵, podľa ktorej vysokoškolskú prípravu pracovníkov CO mala zabezpečiť Fakulta vojsk ministerstva vnútra pri Vysokkej škole Zboru národnej bezpečnosti (ZNB), v rámci ktorej mala byť vytvorená aj samostatná katedra CO. To sa však nikdy neuskutočnilo. Príprava dôstojníkov CO bola uskutočňovaná tiež vo Vyššom dôstojníckom kurze CO v Moskve (Vyššije oficerskije kursy Graždanskoj oborony), ktorý absolvovalo v rokoch 1973 – 1985 okolo 80 dôstojníkov CO ČSSR.

Neskorší vývoj ukázal, že plnenie náročných úloh civilnej obrany v nových medzinárodných a ekonomických podmienkach v súvislosti s celkovou obranou štátu, ako aj s potrebou integrovaného riešenia úloh v rámci Varšavskej zmluvy, vyžaduje, aby riadenie systému CO prešlo z kompetencie Federálneho ministerstva vnútra do podriadenosti Federálneho ministerstva národnej obrany, čo sa uskutočnilo 1. januára 1976. Rozhodla o tom svojim uznesením ROŠ v júni 1975 a legislatívne sa táto zmena realizovala zákonným opatrením v marci 1976¹⁶. Vrcholným orgánom pre riadenie CO ČSSR bola ROŠ, v republikách, krajoch a okresoch rady obrany týchto stupňov. Odborným riadením CO bol poverený minister národnej obrany ČSSR a bezprostredné riadenie uskutočňoval zástupca ministra národnej obrany – náčelník CO ČSSR. CO v republikách riadili prví podpredsedovia vlád ako náčelníci CO, v rezortoch a organizáciách ministri, vedúci orgánov alebo nimi poverené osoby. V objektoch boli náčelníkmi CO ich riaditelia či predsedovia a vedúci, na národných výboroch všetkých stupňov ich predsedovia. Podľa pokynov náčelníkov CO sa vytvárali štáby CO, na čele ktorých boli náčelníci štábov CO.

V 80. rokoch sa upevnil strategický význam civilnej obrany ako súčasť ostatných opatrení obrany štátu. Prvoradou úlohou CO bolo zabezpečenie ochrany obyvateľstva a národného hos-

¹⁴BUZALKA, J.: Vývin prístupov k vzdelávaniu a POCO v SR, Akadémia policajného zboru, Bratislava 1999, s. 28.

¹⁵Tamže, s. 43.

¹⁶Zákonné opatrenie Predsedníctva federálneho zhromaždenia č. 17/1976 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o obrane ČSSR, zákon o pôsobení federálnych ministerstiev a zákon o brannej výchove.

podárstva, ich prežitia vôbec. Široký rozsah činnosti a opatrení jej dával celonárodný masový charakter a viedol k nutnosti zabezpečiť úlohy všetkými rezortmi, orgánmi a organizáciami, všetkým obyvateľstvom. Hlavnými úlohami civilnej obrany sa stali:

- a) ochrana obyvateľstva pred účinkami nepriateľských vzdušných útokov a osobitne pred účinkami ZHN,
- b) zvyšovanie odolnosti národného hospodárstva a zabezpečenie podmienok pre riadenie ekonomiky štátu vo vojne,
- c) základné a prvoradé likvidačné práce na odstránenie následkov nepriateľských vzdušných útokov v priestoroch napadnutia,
- d) záchranné práce v mieri pri živelných pohromách a veľkých priemyselných haváriách.

Celý systém civilnej obrany tvorili dve časti:

1. Vojenskú časť tvoril: Štáb CO ČSSR (súčasť MNO); Štáb CO ČSR a SSR; štáby CO krajov, okresov a miest; vojenské útvary CO; územné vojenské útvary CO – len za brannej pohotovosti štátu (BPS); zabezpečovacie jednotky štábov CO (boli zrušené v roku 1993). Vojenské útvary CO boli hlavnou silou, predurčené na záchranné a prvoradé likvidačné práce do priestorov a miest s najťažšími podmienkami.
2. Nevojenskú časť systému civilnej obrany predstavovali: *služby CO* (so svojimi veliteľstvami, štábmí a jednotkami CO orgánov štátnej správy a rezortov); *jednotky CO v objektoch národného hospodárstva* (veliteľstvá, štáby, jednotky a útvary podnikov, závodov, úradov, ústavov, organizácií, škôl, družstiev); *útvary svojpomoci CO obcí*.

Hlavnou odbornou časťou nevojenských síl CO boli služby CO, a to mestské, okresné, krajské, republikové a federálne. Vytvárali ich tie orgány a organizácie, ktoré už v mieri zabezpečovali dané úseky verejného a hospodárskeho života. Služby civilnej obrany tvorili:

- zdravotnícka služba CO (ZDRS CO), základnou jednotkou bol oddiel lekárskej pomoci (OLP) so zdravotníckymi družinami a dobrovoľníkmi ČSČK,
- stavebnotechnická služba CO (STCHS CO) s vyslobodzovacou rotou,
- komunálna služba CO (KMS CO) so zdravotno-technickým útvarom,
- požiarna služba CO (PS CO) s požiarnou rotou,
- vodotechnická služba CO (VDS CO) s vodotechnickou čatou a čatou pre núdzové zásobovanie vodou,
- energetická služba CO (ESE CO) s montážnym a poruchovým družstvom,
- plynárenská služba CO (PLS CO) s montážnym a poruchovým družstvom,
- poľnohospodárska služba CO (PHS CO) s oddielom veterinárnej pomoci (OVP) a družstvom na ochranu poľných kultúr,
- zásobovacia služba CO (ZS CO) s čatou vyváracou a výdaja odevných súčiastok,
- poriadková služba CO (POS CO) s poriadkovou rotou.

Okrem uvedených služieb CO zabezpečovali úlohy pre systém CO v čase mimoriadnych opatrení a vo vojne:

- orgány jednotného riadenia cestnej dopravy a obnovy ciest (JRCDaOC),
- štátna spojivá služba (ŠTSPS).

V okresoch sa nevytvárali: ESE CO, PLS CO a ŠTSPS.

Útvary a jednotky CO v objektoch boli najpočetnejšou silou CO. Ich úlohou bola ochrana zamestnancov a materiálnych hodnôt, zabezpečenie prevádzky a vykonávanie záchranných a prvoradých likvidačných prác. V rámci objektov CO sa vytvárali tieto jednotky: prieskumné, zdravotnícke, vyslobodzovacie, špeciálnej očisty, úkrytu, technické, požiarne, spojovacie, poriadkové, ochrany hospodárskych zvierat, ochrany poľných kultúr, ochrany potravín a od-

morovania terénu. Podľa požiadaviek územných štábov CO a vlastných potrieb sa v nich vytvárali zariadenia, ako napríklad: miesta špeciálnej očisty (MŠO), stále umyvárne (SU), mobilné skupiny analytického zisťovania (MSAZ), chemické laboratóriá (CHL), stanice odmorovania odevov (SOO), ako aj stanice odmorovania dopravných prostriedkov (SODP). Vo väčších objektoch sa organizovali záchranné útvary CO v sile roty, práporu alebo pluku, s jednotkami zdravotníckymi, požiarnymi, vyslobodzovacími a špeciálnej očisty. Svojou organizáciou sa približovali vojenským útvarom CO.

Útvary svojpomoci CO obcí sa organizovali v obciach. Boli predurčené na plnenie záchranných úloh priamo v obciach. Tvorili ich občania mimo pracovného pomeru. Tieto útvary mali obyčajne jednotky prieskumné, zdravotnícke, poriadkové, požiarné a technické. Základnou jednotkou bolo družstvo alebo hliadka.

Počet občanov zaradených v službách CO predstavoval viac ako 500 tisíc a v objektoch NH viac ako 2 milióny osôb, čím sa naplnil princíp masovosti. Pre služby a objekty CO boli spracované typové tabuľky, ktoré určovali organizáciu, počty osôb, druh a množstvo materiálu.¹⁷

Na základe zásad riadenia CO ČSSR a za účelom zdokonalenia systému CO bola na 33. schôdzi ROŠ 9. decembra 1982 prijatá nová smernica¹⁸, ktorá stanovila úlohy a poslanie CO:

1. Civilná obrana je neoddeliteľnou súčasťou obrany štátu. Ovplyvňuje jeho silu a životaschopnosť vo vojnovom konflikte a tvorí organický celok s vojenskou obranou krajiny (pozemnou a protivzdušnou).
2. Civilná obrana zabezpečuje nevyhnutné podmienky na ochranu životov a zdravia obyvateľstva, na činnosť radiacej sféry a ekonomiky štátu.
3. Civilná obrana je orientovaná na ochranu obyvateľstva proti prostriedkom hromadného ničenia, na pomoc obetiam napadnutia a na likvidáciu následkov nepriateľského úderu. Zároveň je civilná obrana zameraná tiež na likvidáciu následkov živelných pohrôm a prevádzkových havárií.

Treba zvýrazniť skutočnosť, že smernica vytvorila podmienky, podľa ktorých oparenia CO na ochranu proti nepriateľským úderom sa mohli využívať v dobe mieru na ochranu proti mimoriadnym udalostiam. Smernica zrušila Vládne uznesenie č. 49/1958 Zb. o civilnej obrane republiky Československej, ňou sa upevnila vojenská časť systému CO, kým nevojenská časť začala stagnovať. Ani ďalší dokument ROŠ¹⁹ z roku 1985 označený ako „Prísne tajný – zvláštnej dôležitosti!“ nezískal veľkú odozvu v spoločnosti. Postupne sa však uprednostňovala mierová úloha CO.

Veľkým prínosom bolo zavedenie vyzrozumievacieho a varovného systému P-160, pomocou ktorého sa signály CO dostávali do 5 minút až do koncových obcí. Ale negatívne sa prejavilo zrušenie brannej výchovy na školách a jej rozdorenie do 7 vyučovacích predmetov.

Dňa 26. apríla 1986 vznikla havária jadrovej elektrárne v Černobyľe na Ukrajine v ZSSR, ale táto katastrofa mala kladný vplyv na presadzovanie požiadaviek na zabezpečenie ochrany obyvateľstva a NH (OONH) v ČSSR. Okolo jadrových elektrární (Jaslovské Bohunice a Mochovce) boli vytvorené ochranné pásma 5, 10 a 30 (20) km, v ktorých sa robí automatické monitorovanie pomocou hlásičov úrovne radiácie a iných dozimetrických prístrojov. V tomto období sa reorganizovali štáby CO republík, krajov a okresov a vznikli ich nové štruktúry.

¹⁷ŠA Bratislava, f. Zs. KNV 1960 – 1969, oddelenie ZÚ, šk. 150, predpis MV/Štáb CO štátu CO-oper-9-16, Základná typová tabuľka pre verejné útvary CO; šk. 6, inv. č. 12; Typová tabuľka MV ČSR, č. j. 0850/59.

¹⁸Smernica o civilnej obrane ČSSR, Rada obrany štátu, Praha 1982, č. j. 020129/1-ROŠ-1982.

¹⁹O Komplexnom zdokonaľovaní Civilnej obrany ČSSR, Rada obrany štátu, Praha 1985.

Po novembri 1989 sa v štátoch strednej a východnej Európy začalo s odstraňovaním „monopolu vlády jednej strany“ a nastúpili pluralitné systémy. V eufórii pri vytváraní demokratickej občianskej spoločnosti a trhovej ekonomiky bola spochybnená nielen BV, POCO, ale aj CO vôbec. Rušili sa útvary obrany na ministerstvách a ústredných orgánoch štátnej správy, predávali sa ochranné masky, stavby CO sa prenajímali podnikateľom a pod. Menili sa požiadavky na miesto a úlohy CO v spoločnosti, otázky CO sa odsúvali na vedľajšiu koľaj. Boli zrušené alebo novelizované zákonné normy súvisiace s CO. Až vojna v Perzskom zálive v roku 1991 dočasne ovplyvnila záujem obyvateľstva o problematiku CO.

Dňa 9. januára 1990 prezident ČSFR Václav Havel podpísal Dodatočné protokoly I. a II. k Ženevským dohovorom z 12. augusta 1949 o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov a konfliktov nemajúcich medzinárodný charakter, prijatých v Ženeve dňa 8. júna 1977, ktoré nadobudli účinnosť 1. apríla 1991 a boli publikované v zbierke zákonov č. 168/1991 Zb. Podstata a zmysel civilnej obrany sú definované ako „výkon niektorých alebo všetkých nižšie uvedených humanitných úloh určených na ochranu civilného obyvateľstva pred nebezpečenstvom a na pomoc tomuto obyvateľstvu odstrániť bezprostredné účinky nepriateľstva alebo pohrôm a tiež vytvoriť potrebné podmienky na jeho existenciu“. Za humanitné úlohy sú považované: varovanie; evakuácia; poskytnutie prístrešia; zatemňovanie; záchranné práce; lekárske služby, vrátane prvej pomoci a náboženská pomoc; boj s požiarmi; zistenie a označenie nebezpečných oblastí; dezaktivácia a podobné ochranné opatrenia; poskytovanie núdzového bývania a zásobovania; neodkladná pomoc pri obnove a udržiavaní poriadku v postihnutých oblastiach; neodkladná oprava nevyhnutných verejných zariadení; neodkladné pochovanie mŕtvych; pomoc pri ochrane objektov nevyhnutných pre život; doplňujúca činnosť nevyhnutná na splnenie uvedených úloh, vrátane plánovania a organizácie, ale neobmedzujúca sa na túto činnosť.

Na základe podpísania Ženevských protokolov vydala Vláda ČSFR smernicu na prechodné obdobie²⁰. V septembri 1990 kolégium ministra národnej obrany prerokovalo a prijalo koncepciu CO²¹, ktorou sa začala nová kapitola v histórii civilnej obrany na našom území. Nová koncepcia ešte nebola zákonnou normou, ale definovala civilnú obranu ako „súhrn organizačných, odborných, materiálnych a technických opatrení na ochranu obyvateľstva a materiálnych hodnôt spoločnosti pred následkami veľkých prevádzkových havárií, živelných pohrôm, ekologických katastrof a hromadných nešťastí v mieri a pred následkami napadnutia územia štátu súčasnými prostriedkami ničenia za brannej pohotovosti štátu“. V zmysle novej koncepcie na zabezpečenie záchranných prác nastali významné zmeny v štruktúre síl a prostriedkov vojenskej časti CO: vytvorenie, respektíve premenovanie 8 záchranných útvarov CO, z toho 3 na Slovensku: 6. pluk CO Malacky bol premenovaný na 31. vojenský záchranný pluk CO, 5. pluk CO v Žiline (vznikol alebo bol znovu vytvorený v roku 1972) premenovaný na 3. vojenský záchranný pluk CO a 1. 4. 1992 vznikol v Humennom 32. vojenský záchranný pluk CO z pôvodného 103. tankového pluku. Bol vytvorený aj federálny samostatný vrtuľníkový záchranný útvar CO s pôsobnosťou na celom území štátu. V roku 1993 sa 10 územných vojenských útvarov CO reorganizovalo na 8 práporov a k 1. januáru 2003 boli úplne zrušené. V nevojenskej časti CO nastal ústup od princípu masovosti k princípu rozumnej dostatočnosti, a to vo vytváraní zdravotníckych, vyslobodzovacích, zásobovacích, komunálnych a niektorých ďalších služieb CO podľa potrieb teritória. V novej koncepcii sa riešili organizačné zmeny. Riadenie celého systému CO ČSFR bolo uvedené do súladu so zákonmi štátu. Ústredným orgánom štátnej správy vo vzťahu k CO bolo Federálne ministerstvo obrany pod vedením ministra, ktorý

²⁰Smernica pre činnosť nevojenskej časti Civilnej obrany Českej a Slovenskej federatívnej republiky na prechodné obdobie (do roku 1992), ROŠ, Praha 1990.

²¹Koncepcia Civilnej obrany Českej a Slovenskej federatívnej republiky, schválená uznesením Rady obrany štátu zo dňa 25. júna 1991 + Harmonogram najdôležitejších opatrení v rokoch 1991 – 1992, ROŠ, Praha 1991.

CO bezprostredne riadil, koordinoval a navrhoval potrebné opatrenia vláde ČSFR, ROŠ a prezidentovi ČSFR. Za organizáciu, prípravu a plnenie úloh CO v mieri a za BPŠ zodpovedal náčelník CO ČSFR a jeho výkonným orgánom bol Štáb CO ČSFR. V republikách boli riadením CO poverení prví podpredsedovia vlád, ktorí mali svoje výkonné orgány – štáby CO republík. V územných správnych celkoch riadili činnosť prednostovia okresných úradov, starostovia obcí a primátori miest s ich odbornými orgánmi – územnými štábmi CO. V štruktúre výchovy a vzdelávania bol vytvorený Inštitút CO ČSFR, na nižšom stupni výcvikové strediská CO a na okresoch metodické centrá CO.

Zákon č. 73/1973 Zb. o brannej výchove bol zákonom č. 217/1991 Zb. zrušený. POCO v rokoch 1992 – 1993 v pôvodnom poňatí celkom zanikla a zmenila sa na „Prípravu občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc“ (POSVP).

Po parlamentných voľbách v roku 1992 podľa programového vyhlásenia vlády ČSFR prešla CO z federálnej kompetencie do pôsobnosti republík a CO sa tak dostalo znovu do podriadenosti ministerstva vnútra²². Civilná obrana sa zmenila na *Civilnú ochranu*. Od 1. 1. 1993 sa zmenili názvy štábov CO: Štáb CO SR – na Sekciu CO MV SR, štáby CO krajov (boli zrušené) – na *oddelenia operačnoekonomického zabezpečenia Sekcie CO MV SR* (OOEZ) a štáby CO okresov – na *referáty CO okresov*. Ďalšie zmeny v názvoch nastali od 1. januára 1994: OOEZ sa zmenili na *regionálne správy CO* Bratislava, Banská Bystrica a Košice a referáty CO okresov na *referáty CO okresných úradov*.

V roku 1993 sa civilná ochrana SR dostáva do nového obdobia. Prerokováva sa „Návrh zákona o civilnej ochrane obyvateľstva“ a pripravujú sa aj ďalšie s tým súvisiace zákony, ako: „Zákon o obrane“ a „Zákon o komplexnom záchrannom systéme“. Konečne po 43 rokoch existencie CO bol schválený *zákon o civilnej ochrane*²³. Uznesením vlády SR č. 102 zo dňa 9. februára 1993 bolo schválené zriadiť vojská Ministerstva vnútra SR (vojsko CO, vojsko cudzineckej a hraničnej polície Policajného zboru (PZ) SR, strážne rotu MV SR, športovú rotu MV SR). V tomto roku došlo k „scivilneniu“ – prevedeniu vojakov na civilov všetkých územných štábov CO (okrem odboru riadenia vojsk CO na Sekcii CO MV SR). Zákon o civilnej ochrane túto definuje ako „systém úloh a opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku, spočívajúcich najmä v analýze možného ohrozenia a v prijímaní opatrení na znížovanie rizík ohrozenia, ako aj na určenie postupov činnosti pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí. Poslaním CO je v rozsahu vymedzenom v zákone chrániť životy, zdravie a majetok a vytvárať podmienky na prežitie pri mimoriadnych udalostiach a počas mimoriadnej situácie a na ten účel spolupracovať s obdobnými inštitúciami iných štátov pri poskytovaní pomoci“.

Systém civilnej ochrany zahŕňa plnenie najmä týchto úloh:

- a) organizovanie, riadenie a vykonávanie záchranných, lokalizačných a likvidačných prác, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytovaní prvej pomoci a lekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a odsune ranených,
- b) organizovanie a zabezpečenie hlásnej a informačnej služby,
- c) poskytovanie núdzového zásobovania a ubytovania,
- d) zabezpečenie ukrytia a evakuácie,
- e) vykonávanie protiradiačných a protichemických opatrení,
- f) organizovanie, riadenie a vykonávanie prípravy síl a prostriedkov civilnej ochrany a prípravu občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc,

²²Zákon NR SR č. 2/1993 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Zákon SNR č. 374/1990 Zb. o organizácii ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy Slovenskej republiky.

²³Zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. zo dňa 27. januára 1994 o civilnej ochrane obyvateľstva.

- g) posudzovanie umiestňovania stavieb, využívania územia a dodržiavania záujmov civilnej ochrany na teritóriu pri územnom a stavebnom konaní a technických parametrov zariadení civilnej ochrany,
- h) zabezpečovanie a vykonávanie edičnej, vedecko-výskumnej a vývojovej činnosti civilnej ochrany.

Za plnenie úloh zodpovedajú ministerstvá, ostatné ústredné orgány štátnej správy a štátne orgány, okresné, obvodné úrady a obce, právnické osoby a fyzické osoby.

V roku 1994 Sekcia CO MV SR spracovala „*Koncepciu vzdelávania a výcviku v civilnej ochrane SR*“²⁴. Na jej základe vzniklo *Stredisko vzdelávania a výcviku v Slovenskej Ľupči, regionálne strediská CO v Nitre, Prešove a strediská základnej prípravy CO okresov a štatutárnych miest*.

Koncepcia má štyri stupne prípravy:

1. *vysokoškolský stupeň* prípravy v Akadémii PZ SR v Bratislave, VA v Liptovskom Mikuláši a na civilných vysokých školách,
2. *stredný stupeň* v stredisku vzdelávania a výcviku v Slovenskej Ľupči a regionálnych strediskách v Nitre a Prešove,
3. *základný stupeň* v strediskách základnej prípravy CO okresov a štatutárnych miest,
4. *príprava občanov na sebaobranu a vzájomnú pomoc*.

Medzi hlavné formy POSVP boli zaradené: informačná a poradenská činnosť; programy, relácie a články v oznamovacích prostriedkoch; rôzne formy publikačnej činnosti – brožúry, letáky, publikácie; propagačná činnosť, realizovaná pri rôznych podujatiach; organizovaná teoretická príprava a praktický výcvik.

Narastanie nárokov na plnenie úloh civilnej ochrany si vyžiadalo novelizáciu základnej právnej normy – zákona o civilnej ochrane, ktorá bola uskutočnená zákonom NR SR č. 117/1998 Z. z. z 13. augusta 1998, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 42 o civilnej ochrane v znení neskorších predpisov. Nová zákonná úprava právnych vzťahov znamená modernizáciu mnohých základných kategórií, zmeny v štruktúre základných činností a tiež úpravu pojmu „*príprava na civilnú ochranu*“, ktorá zahŕňa: 1. prípravu jednotiek CO, t. j. štábov a odborných jednotiek CO; 2. prípravu obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc, ako aj prípravu na poskytovanie prvej pomoci.

Prijatie novej zákonnej úpravy civilnej ochrany obyvateľstva vytvorilo právne predpoklady pre budovanie moderného systému civilnej ochrany v našich podmienkach, vrátane zabezpečovania prípravy na civilnú ochranu.

Podľa reorganizácie Armády SR v roku 1994 (zrušenie divízií a zavedenie zborov a brigád) boli reorganizované aj vojenské záchranné pluky CO. Tak vznikla 71. záchranná brigáda CO Malacky, 72. záchranná brigáda CO Žilina a 73. záchranná brigáda CO Humenné. Podľa zákona NR SR č. 315/2002 Z. z. vznikol dňom 1.4.2002 integrovaný „*Hasičský a záchranný zbor SR*“ a podľa zákona NR SR č. 348/2002 Z. z. boli dňom 1. januára 2003 záchranné brigády CO pretransformované na *záchranné brigády hasičského a záchranného zboru* a veliteľstvo vojsk CO sa včlenilo do Prezídia policajného zboru SR.

Prijatie zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. o územnom členení SR prinieslo zmeny i do civilnej ochrany: bola zrušená Sekcia CO MV SR a vytvoril sa *Úrad civilnej ochrany Ministerstva vnútra Slovenskej republiky*, z regionálnych správ CO sa stali *odborné CO krajských úradov* a z referátov CO okresov sa stali *odborné CO okresných úradov*. Úrad CO MV SR a jeho reorganizácia vytvorili nové predpoklady aj pre rozvoj vzdelávania a prí-

---

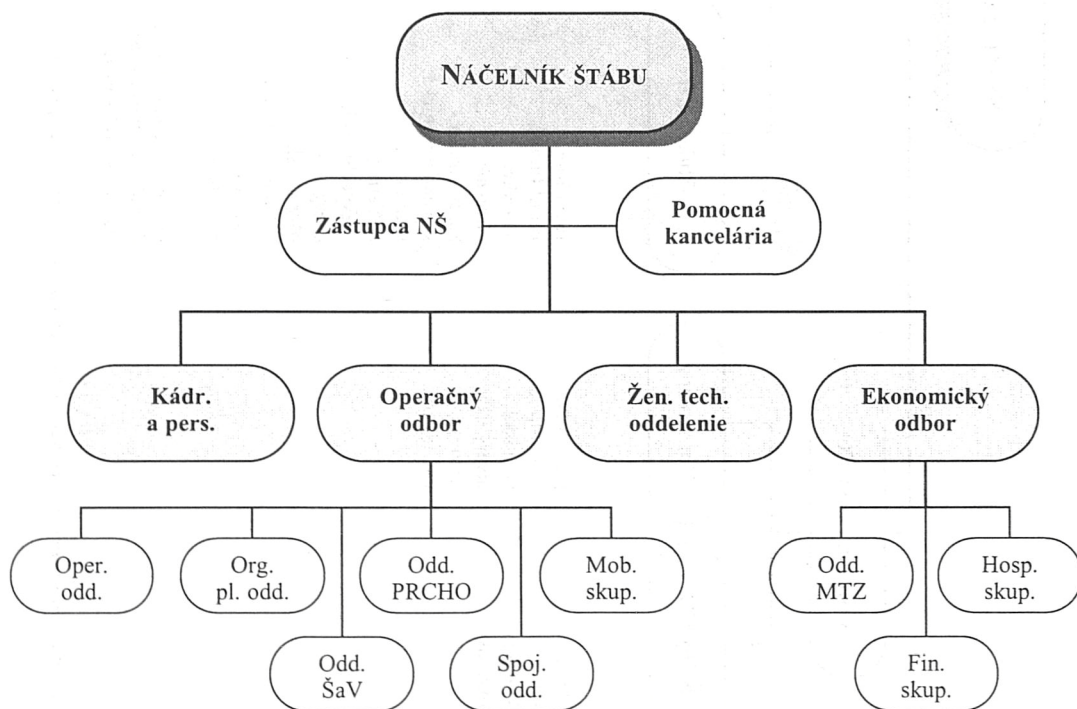
²⁴Koncepcia vzdelávania a výcviku v civilnej ochrane SR, CO-784-3, MV SR 1994, s. 1.

pravy na CO. Dňa 1. mája 1997 bol vytvorený *Vzdelávací a technický ústav civilnej ochrany v Slovenskej Lupči* (VTÚ CO), ktorý zabezpečuje vzdelávanie a prípravu na CO na pracoviskách: VTÚ CO v Slovenskej Lupči pre Banskobystrický a Žilinský kraj, *Stredisko vzdelávania a prípravy na CO* (SVP CO) v Limbachu – pre Bratislavský a Trnavský kraj, SVP CO v Nitre – pre Nitriansky a Trenčiansky kraj a SVP CO v Prešove – pre Prešovský a Košický kraj.

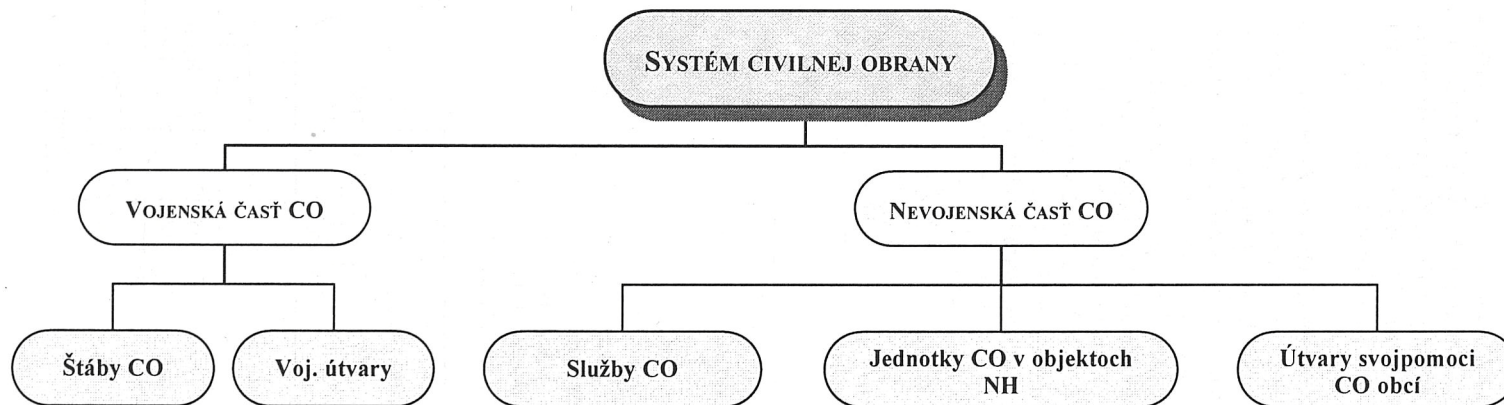
Od roku 1999 sa vo VTÚ CO realizovali: stredný odborný kvalifikačný kurz v trvaní 4 mesiacov; základný kurz CO v trvaní 1 mesiaca; základný kurz CO v trvaní 2 týždňov; zdokonaľovací kurz CO v trvaní 4x1 týždeň za rok (4 turnusy); špecializovaný zdokonaľovací kurz CO v trvaní 4x po 1 týždni v roku. V strediskách vzdelávania a prípravy na CO sa organizovali: kurz inštruktorov CO na prípravu obyvateľstva na sebaobranu a vzájomnú pomoc; kurz inštruktorov CO na prípravu jednotiek CO. Ďalej bola spracovaná koncepcia vzdelávania a prípravy na CO do roku 2005, ktorá vychádza z inštitucionálnej základne a opiera sa o dosiaľ vytvorené legislatívne, organizačné, personálne a materiálne predpoklady.

Ďalšie zmeny do civilnej ochrany priniesol zákon NR SR č. 302/2001 Z. z. zo dňa 4. júla 2001 o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch): územie Slovenska bolo rozdelené na 8 vyšších územných celkov (samosprávnych krajov) a 79 okresov.

ORGANIZÁCIA ŠTÁBU CO SSR V ROKU 1972

štátu;
republik;
krajov;
okresov.

prev. roty;
ŠCO rep.;
vojenské
útvary CO;
územné
voj. útvary.

**federálne,
republikové,
krajské,
okresné:**
zdravotnícka;
stavebnotechnická;
komunálna;
požiarna;
vodotechnická;
energetická;
plynárenská;
poľnohospodárska;
zásobovacia;
poriadková;

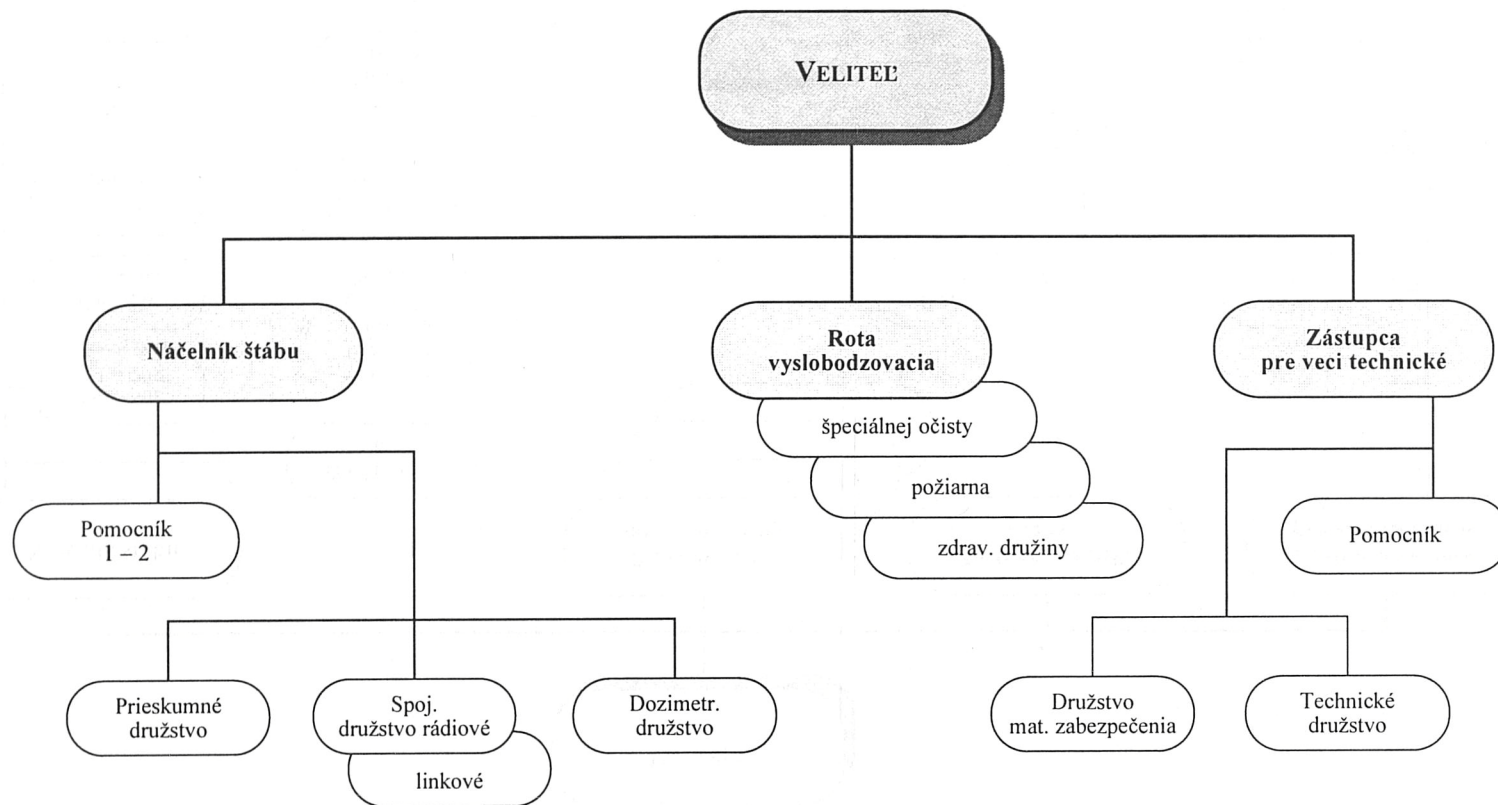
jednotné riadenie cestnej
dopravy a obnovy ciest;
štátna spojová služba. -

Jednotky:
prieskumné;
zdravotnícke;
vyslobodzovacie;
špeciálnej očisty;
krytové;
technické;
požiarne;
spojovacie;
poriadkové;
ochrany
poľnohosp.
zvierat;
ochrany
poľných kultúr.

Zariadenia:
stále umyvárne;
mobilné skupiny
analyt. zisťovania
(MSAZ);
chem. laboratóriá
(CHL);
miesta špec.
očisty (MŠO);
stanice odmor.
odevov (SOO);
stanice odmor.
dopr. prostr.
(SODP).

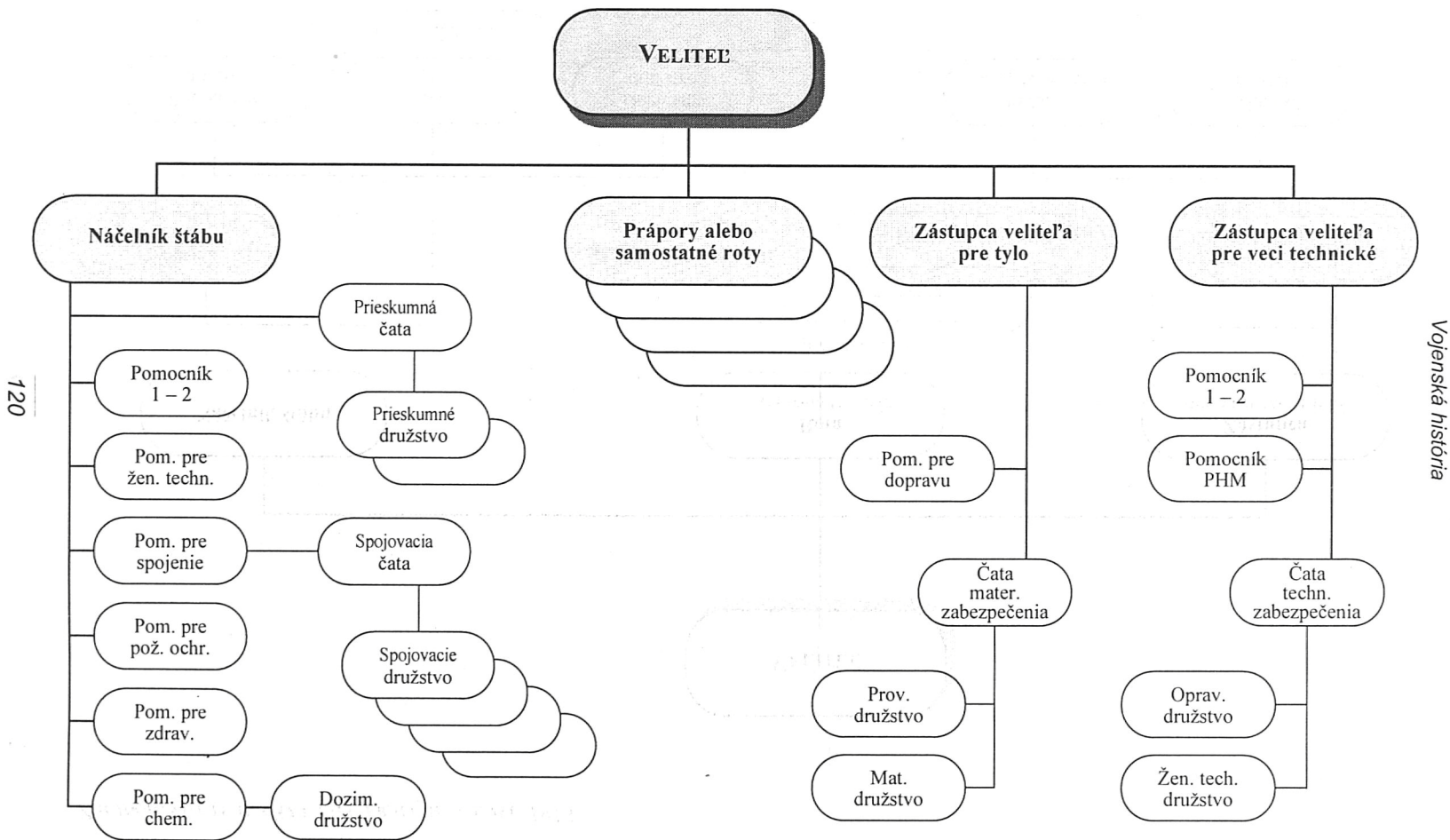
Jednotky:
prieskumné;
zdravotnícke;
poriadkové;
požiarne;
technické.

Poznámka: Na stupni okres nebola služba energetická, plynárenská a spojová.

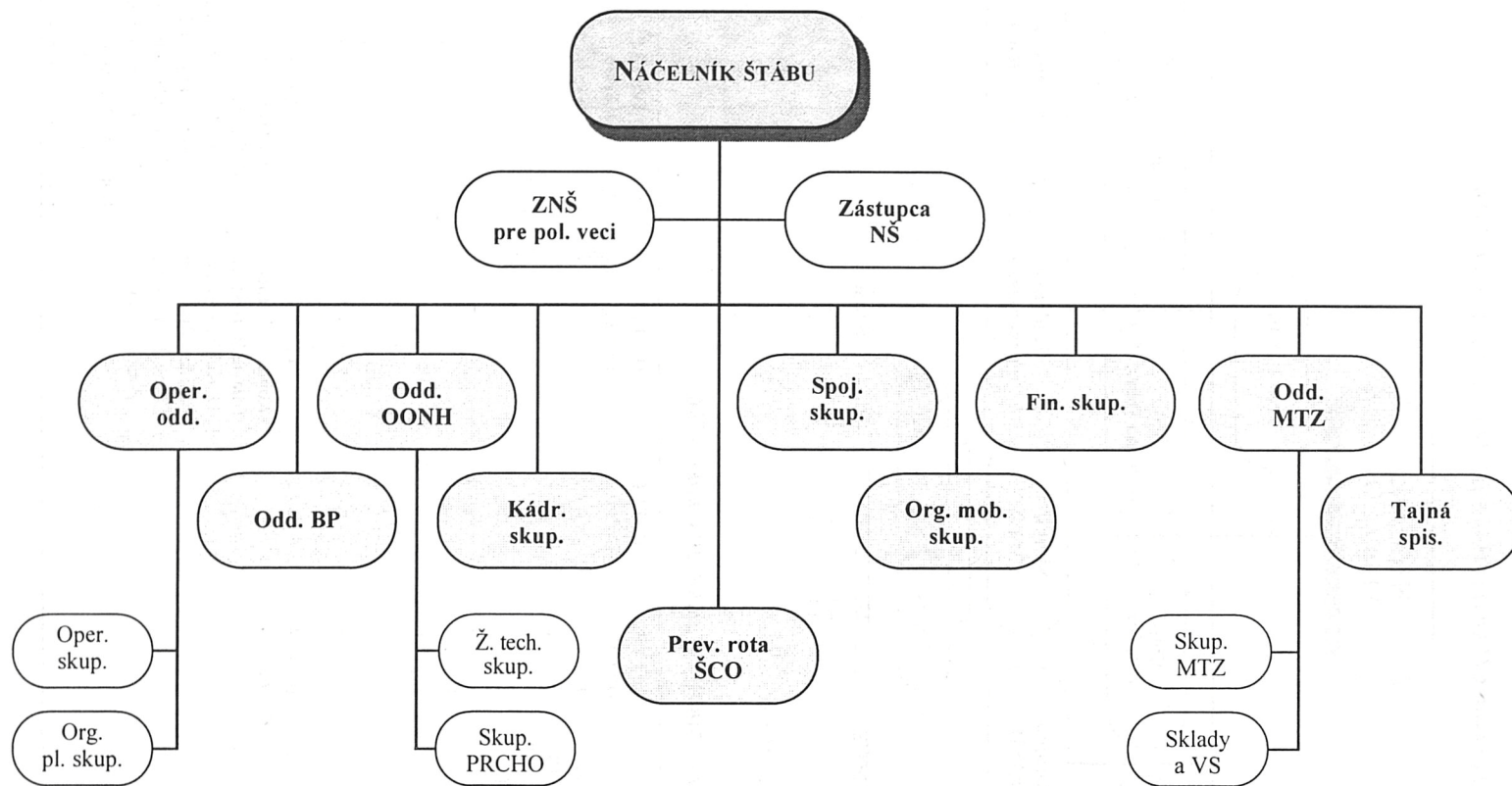

ZÁCHRANNÝ ÚTVAR CO V SILE PLUKU V ROKU 1975

ORGANIZÁCIA ŠTÁBU CO SSR V ROKU 1986

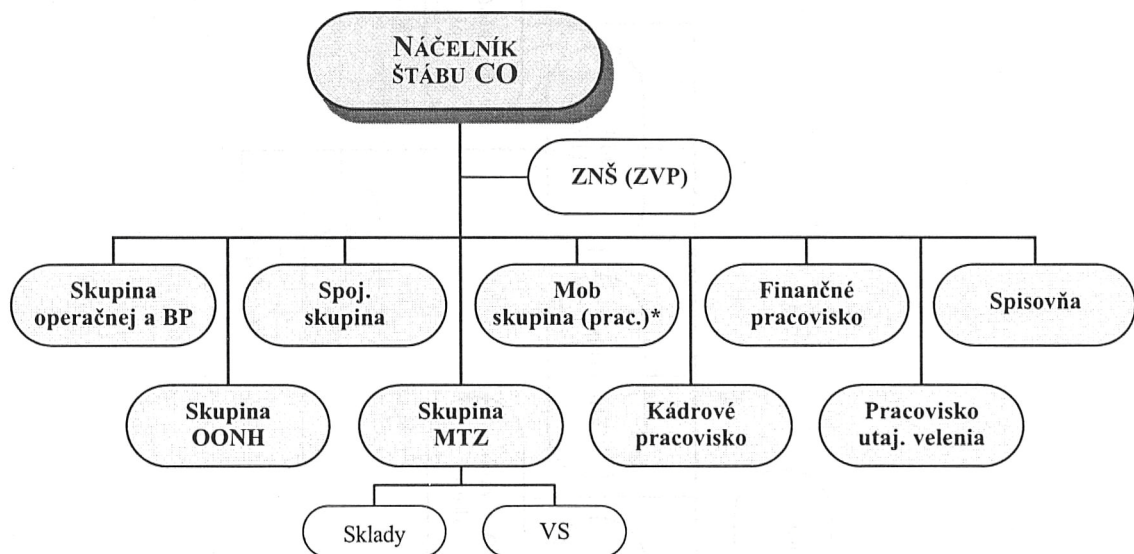
121

Vojenská história

Plánované:	G	D	Pr	o.p.	Spolu
	2	43	9	49	103

ORGANIZÁCIA ŠTÁBU CO KRAJA (HM SSR BRATISLAVY) V ROKU 1986

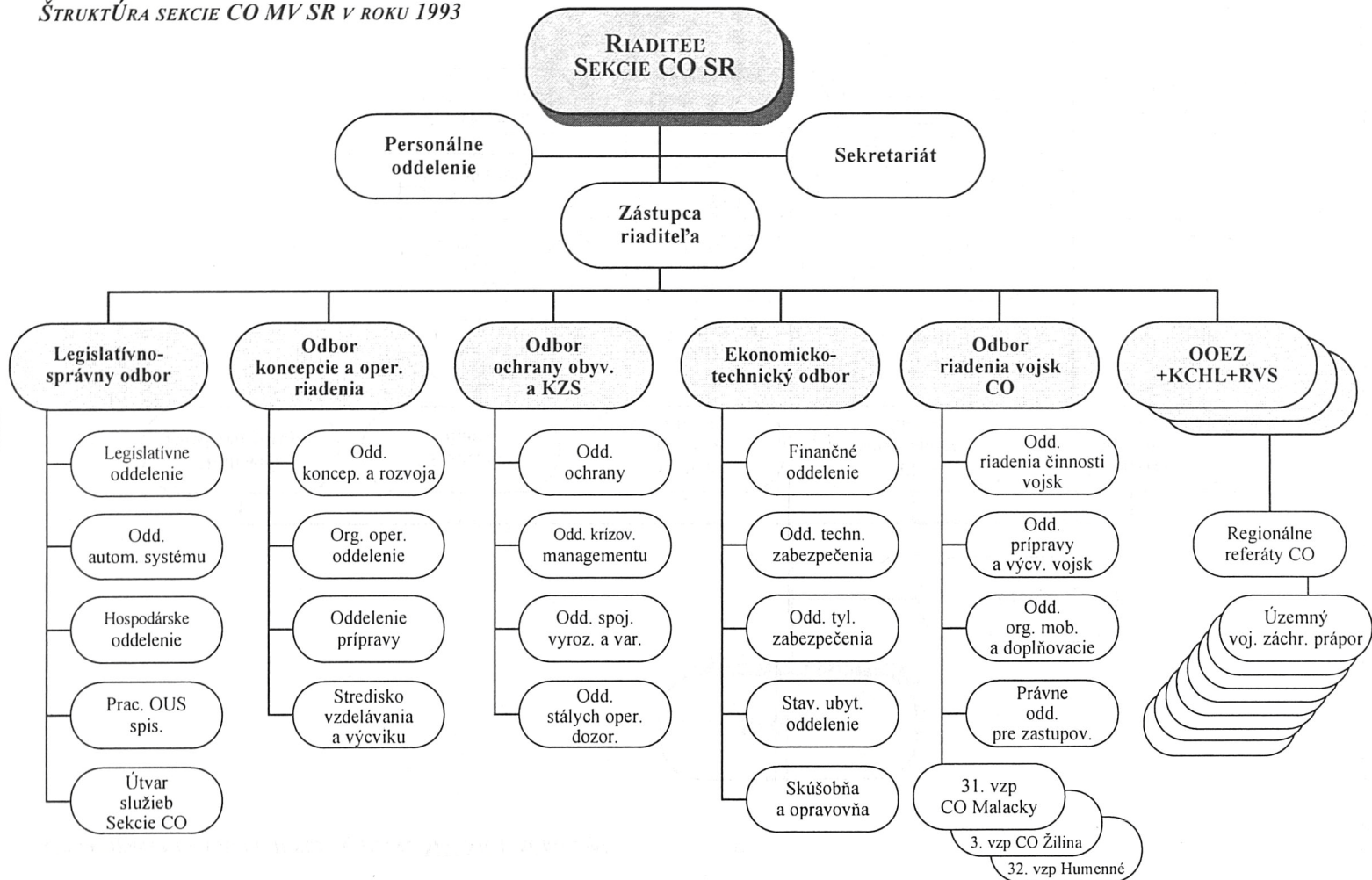

Plánované počty :	D	Pr	o.p.	Spolu
ŠTK	20	2	10	32
ŠTM	19	3	8	30

* Na ŠTM len Mob pracovisko

ORGANIZÁCIA ŠTÁBOV CO OKRESOV V ROKU 1986

	I. TYP D/Pr/o.p.	II. TYP D/Pr/o.p.	III. TYP D/Pr/o.p.	IV. TYP D/Pr/o.p.
Náčelník štábu	1 / - / -	1 / - / -	1 / - / 1	1 / - / -
Skup. oper. a BP	3 / - / 1	2 / - / 1	- / - / -	- / - / -
ZNS pre op. a BP	- / - / -	- / - / -	1 / - / -	1 / - / -
Skup. OONH	4 / - / -	- / - / -	- / - / -	- / - / -
OPRCHO	- / - / -	- / - / 1	- / - / 1	- / - / 1
spoj	1 / - / -	1 / - / -	1 / - / -	- / - / 1
MTZ	1 / - / 1	- / - / -	- / - / -	- / - / -
fin.	- / - / 1	- / - / -	- / - / -	- / - / -
spis.	- / - / 1	- / - / 1	- / - / 1	- / - / 1
žen.techn.	- / - / -	1 / - / -	- / - / 1	- / - / -
tyl.techn.	- / - / -	- / - / 1	- / - / 1	- / - / -
Spolu :	10 / - / 4	5 / - / 4	4 / - / 3	2 / - / 3
	Košice - mesto	---	Komárno, Trenčín, Trnava, B. Bystrica, D. Kubín, Zvolen, Prievidza, Žiar n. Hr., Žilina, P. Bystrica, Prešov, Vranov	Bratislava-vidiek, Galanta, D. Streda, Levice, Nitra, N. Zámky, Senica, Topolčany, Čadca, L. Mikuláš, Lučenec, V. Krtíš, R. Sobota, Bardejov, Humenné, Michalovce, Poprad, Rožňava, Sp. N. Ves, Svidník, St. Ľubovňa, Svidník, Košice-vid.

ORGANIZÁCIA ÚRADU CIVILNEJ OCHRANY MV SR V ROKU 2002

